

НОВА СРЕЩА СЪС СТАРОПОЛСКАТА МУЗА

Камен Риков. *Два зубъра и муза. Полската литература XV–XVIII век. Епохи, автори, текстове*. София: Балкани, 2014.

Под заглавието *Два зубъра и муза* излезе втората по ред антология на старополската литература, чиито съставител, преводач и коментатор е полонистът Камен Риков. Тя се явява продължение на издадената от същия автор през 2008 г. *Зубър, видра и паун* и на заложения в нея приносен проект, който извежда за пръв път на сцената на нашата преводна рецепция непреведени и слабо коментирани до този момент ключови текстове и автори от периодите на старата полска литература – Средновековие, Ренесанс, Барок и Просвещение. Рецепционният жест е ярък и значим.

Характерен за нашата рецепция е закъснелият превод и прочит на старите периоди, разкриването на полската характерология в тях. Първият пробив в това отношение настъпва през 80-те години на миналия век със стихосбирката *Покой и лютня* (1985) в превод на Иван Вълев, която запознава с ренесансовата поезия на „краля на полските поети” Ян Кохановски. В хармоничен дует и на крачка преди нея върви книгата за полския ренесанс *Пътят на едно възраждане* на Боян Биолчев (1982).

Двете антологии на Риков връщат още по-назад, към Средновековието, прекосяват Ренесанса и представят за пръв път един от най-богатите периоди в старополската словесност – Барока, най-силен и богат не само сред славянските литератури, но и в европейски план. Не по-малка е заслугата и във връзка с Просвещението, чиито текстови образ също бе скрит зад завеса. Издадената от Камен Риков импозантна серия от антологии носи зрял рефлекс на компенсация на отсъстващите до този момент преводни пластове на полската литература, те градят липсващите първи звена от цялостния рецептивен образ на полското литературно развитие. Заглавието *Два зубъра и муза* внушава, че старополската муза вече има утвърден глас, а зубрите, тези атрактивни същества, които населяват не само полския Север, но и старополската словесност, са станали два – в съответствие с втората антология.

Заслужава внимание композицията на антологията, която има христоматийна конструкция. Тук би трябвало да обърнем внимание, че и двете антологии имат най-малко двоен адрес – те са отправени както към широката читателска аудитория, така и към целите на университетското обучение по славянски литератури и по полска литература. Освен преведените текстове, антологията включва кратки статии за периодите, авторите и някои подобрени явления и събития, ключови за литературния процес и културно-историческия развой. Тези лаконични, но много съдържателни статии дават необходима информация, формират критерий и гледна точка, водят към разбирането не само на текстовете, но и на полската история (не само литературната). Такъв характер има например статията за значението на полската конституция от 3 май 1791 г., определена като *венец на полската просвещенска обществена мисъл*, след която е публикуван превод на държавния устав на просвещенския крал Станислав Август. В края на антологията е поместен ценен речник на *полските легендарни и литературни персонажи от древността до края на XVIII век*.

Основно антологията е поделена по периоди, но вътре в периодните дялове има подразделяне, което съчетава авторския, текстовия и тематичния принцип – в съответствие със значимостта на най-ярките творчески фигури, на ключовите произведения и теми. Поставен е и акцент върху българската тема в старополската поезия. В обсега на средновековието тематичните раздели са свързани с началото на старополската поезия (химнът *Богородица*), темата за социалната йерархия, за любовта и смъртта, за рицарския етос и рицарската куртоазия, за народния образ на вярата в апокрифите. Следващите периоди са подразделени преди всичко на авторов принцип, но има показателни тематични дялове като например: *Женските гласове в старополската литература*, *Сарматската тема в поезията на Вацлав Потоцки*, *Странният случай с отец Юзеф Бака* (която отвежда към поетиката на грозното). Авторите, включени в антологията, са близо 40, а обхванатите творби – около 100.

Особено важен е въпросът за превода на многобройните текстове. На първо място трябва да отбележим, че това е превод – плод на огромен труд, превод с повишена трудност, като се имат предвид особеностите на старополския език и литературността през старите периоди. Камен Риков взема своето преводаческо решение: да се опита да съхрани старинното звучене, да ситуира творбите в контекста на собственото им време, да не изглажда техните грапавини. Тази задача никак не е лесна, тъй като текстовете трябва да бъдат четивни за съвременника и заедно с това да му осигуряват пътуване във времето – назад.

Не на последно място ще поставим художественото оформление на антологията, което и този път е изящно и предлагащо богат набор от илюстрации, които възсъздават визуалния образ и атмосферата на старата полска литература. След което можем да кажем уверено – срещата с тази антология е изключително приятна, обогатяваща и същевременно – занимателна.